

Weergave enkele aanbevelingen uit de leersessies
“Weten van Water, Leven met Water

24 oktober 2018 Provinciehuis Arnhem.

Deskundigen aanwezig in diverse sessies:

Is waterbeheer en veiligheid politiek?

Met Jan Lighart

Waterveiligheid in Nederland en aangrenzende landen

1 Organiseer een praktijkproef bij de Hondsbroekse en Pettense Zeewering, Het gaat om de golfdempers. Geen theorie, Geen onderzoek, Geen computermodellen. Leg ze voor de zeewering, leg daar een zandbult neer, want die is in drie jaren flink weggeerodeerd. Dat prachtplan geeft een kans om te kijken wat de zandbult en de golfbrekers waard zijn, bestudeer de gevolgen van deze golfdempers, ter ondersteuning van de Haakse Zeedijk.

2 Heroverweeg de aanleg van de Haakse Zeedijk via de Tweede Kamer, danwel het indienen weer van dit plan bij de Delta Commissaris.

3. Ontsluit het geheime staatwarchief met betrekking tot alle oorzaken van de watersnoodramp 1953 en ook alle eerdere watersnoden, voor zover mogelijk. Golfoverslag is een mythe en een dogma geworden, een misverstand, ook bij Rijkswaterstaat. Een misverstand dat zich zo keihard heeft gevestigd, dat het hoogst noodzakelijk is dat dit Staatsarchief, inclusief dat van Drees wordt geopenbaard.

4 Maak een verbod op onderspoeling.

Waar we ons bewiust in moeten gedragen

Met Francine Thielen en Guus Geurts

Waar het op neer komt wat betreft het dagelijks leven met water is samenhang met onze daden, bevindt zich tussen het veel te veel aan water en het heel lang vee lte kort aan water, droogte. Wat speelt er toch met water en wat de aarde voortbrengt, het is allemaal van elkaar afhankelijk en loopt door elkaar heen. Ons gedrag en uitbuiten van de aarde maakt dat alle ecosystemen op aarde in nood komen.

Wat kan op Europees niveau gedaan worden – en dus ook in Nederland – aan maatregelen op dat te stoppen. Dat dat zoals we dat wensen en nodig is als juist voor alle ecosystemen wereldwijd gedaan kan worden. Dat moeten we blijvend op de agenda zetten, waar we ook komen.

Een voorbeeld daarvan zijn de maatregelen in het Europese handelsbeleid voor landbouwproducten. Daarin moeten in de kosten ook alle milieukosten doorgerekend worden. Tegelijk moeten we de boeren ontzorgen, door het een kostgedekkende, eerlijke prijs te geven. Markten zoals ze nu functioneren creëren een afvalvrijhandelsverdrag. We dienen zoveel mogelijk zelfvoorzienend te worden. Ook ten behoeve van eerlijke waterverdeling. We mogen geen ruimtebeslag hebben in het zuiden, en ook niets dumpen op markten in het zuiden.

1. zorg voor veel meer kennisdelen en besutswording over de rol van biodiversiteit en water voor ons hele levende ecosysteem en de plaats van de mens daarin

2. maak beleid zo dat de aarde zich overal kan herstellen en biodiversiteit wordt versterkt. We kunnen geen soort meer missen.

3 Betaal daarom een eerlijke prijs en stop met uitbuiten en verstoren van markten en grond en mensen elders
(Dit houdt in een andere economie, gestoeld op de ideeën van Kate Raworth)

Gevoel voor humus, levende aarde, water hoort in de grond

Hoe we de aarde kunnen onderhouden met humus en water.

Met Marc Siepman

Overal is biodiversiteit en daar draait het uiteindelijk helemaal om. Die biodiversiteit zorgt voor de kracht en flexibiliteit van het levende levensvoorwaardenvoorzienende systeem. Veerkracht en /stabiliteit.

Als het gaat om de bodem hebben we biodiversiteit nodig in het organisch materiaal, zodat het water kan infiltreren en kan worden vastgehouden, niet alleen in het grondwater, maar ook in de humusrijke bodem. Daarom moeten we de bodem voeden. Daar is veel organisch materiaal voor nodig.

Het idee dat we biomassa, organisch materiaal kunnen gebruiken om groene stroom en groen gas op te wekken, daar moeten we vanaf.

Voedselbossen zijn een goede ontwikkeling om de landbouw te verduurzamen. Je produceert ter plekke voedsel zonder dat het destructief is. Gezond water en gezonde bodem blijven behouden. Er komt geen gif in de bodem, er is weinig gemotoriseerde arbeid nodig. Het spaart energie en stopt vervuiling en herstelt het waterzuiverend vermogen.

Duidelijk werd dat bij de grote droogte weilanden met gemengde kruiden veel minder last hadden van droogte. De opbrengst is daar groter.

1. Zorg voor meer aandacht voor humus en compost in elke lokatie, in wijken en tuinen en door kringlooplandbouw, mogelijk ook bij stadslandbouw

Zorg voor meer waterinzijgen, door ontkoppelen van regenwater, sla meer water op in de bodem.

2. Onderzoek wat gunstiger is voor het klimaat en de integrale samenhang voor klimaatharmonisatie en biodiversiteit: Een akker bezetten met zonnepanelen, of een akker omzetten in een voedselbos. (uiteraard beiden op initiatief van de plaatselijke bevolking) Een akker waar zonnepanelen op staan zal geen levende humuslaag ontwikkelen.

3. Communiceer o.a. met waterschappen dat herstel van de vegetatie, en het poten van bomen in hele stroomgebieden de beste manier is om water vast te houden. Dat is prioriteit nummer. Het beleid van “schonen” zal een cultuurverandering moeten doorgaan.

4 Maak een verbod voor biobrandstof en biogas.

de gevolgen van bestrijdingsmiddelen en zouten voor het leven in de bodem, de ontwikkeling van planten,

Met Alfons Uijtewaal

De integrale aanpak van de emissies van pesticiden en medicijnen

Met Alfons Uijtewaal

1. Pesticiden uitfaseren, en de emissies naar water en bodem van humane en veterinaire medicijnen, alsmede tegen meerdere antibiotica resistent geworden bacteriën, tot nul terugbrengen.

2. Bekend moet zijn hoeveel pesticiden, medicijnen en multi-resistente bacteriën in als zwemwater gebruikt oppervlaktewater aanwezig zijn.

3. Zorg voor meer transparantie over de hoeveelheden pesticiden en humane en veterinaire medicijnen die jaarlijks worden gebruikt.

4. Werk aan een integrale aanpak: alle betrokken maatschappelijke sectoren (gezondheidszorg voor mens en dier, veeteelt, voedsel, water) dienen hiervoor hun

verantwoordelijkheid te nemen en intensief samen te werken opdat maatregelen elkaar aanvullen.

5. Integraal werken is een kunst dat al op de basisschool dient te worden geleerd. Volgens artikel 9, van de Wet op primair onderwijs dienen kennisgebieden “waar mogelijk in samenhang” te worden onderwezen.

Geld als Water Watervrijheid

Met Simon Visscher

Gesproken is over water als gemeenschappelijk goed. Omdat het stoomt kun je het niet bij je houden. Daarbij hebben we ons de vraag gesteld hoe je het publiek blijvend kunt betrekken bij beslissingen gericht op de toekomst.

1. Laat de vervuiler betalen en gebruik het geld om niet vervuilende vernieuwing, of niet vervuilend gedrag tot stand te brengen

2. Ga van uitputtend gebruik van grondstoffen naar aantoonbaar circulair gebruik. Verwerf en houdt die stoffen zo dichtbij mogelijk.

3. De bevolking moet betrokken zijn bij de besluitvorming
GDP Gross Domestic Product (GDP) per capita (per person) bereik je het beste samen en in cocreatie met elkaar.

Onlosmakelijk zijn met elkaar verbonden bij de integrale circulaire aanpak, dat alles circulair is en een eerlijke prijs wordt berekend, en dat het de gezondheid niet schaadt

4 let op milieu en gezondheid, let op de geldstromen, maak criteria voor circulair en de keten's inzichtelijk.

5 richt leerplekken in, waar kennis en inzicht over dit alles kan worden gedeeld en in praktijk gebracht wordt (zoals voorgesteld in een eerdere brief aan de provincies)

De betekenis van de natuur: Kinderen helpen met vergroenen

De betekenis van een Geopark voor sociale verandering

Met Gepco de Kruijff en Kasper Heineke

Kinderen veel meer betrekken in het gezamenlijk leer en doe proces

De geologie meer bekendheid geven: Hoe ons landschap is ontstaan, hoe het heel en heilzaam blijft in ons dagelijks gebruik is gerelateerd aan wie zij zelf zijn : onderwijs wetenschap en cultuur!

Volksvertegenwoordigers zouden we op pad kunnen sturen met het verkrijgen van meer een ontwikkelruimte. Ontwikkeling is daarbij in dienstbaarheid. “Development as Service” (zie daartoe ochtendprogramma)
Criteria van zorgvuldigheid en niet schaden horen daarbij.

Waar het op aan komt is dat kinderen daar ook deel van zijn.
Slotopmerking: Als mieren goed kunnen samenwerken om iets groots te bereiken voor hun volk, waarom zouden wij dan niet kunnen samenwerken.

De volgende vraag moet bij elke beslissing worden gesteld:
Gaat Wereldovershootday naar achteren of naar voren door deze maatregel/dit beleidsvoornemen.
Wanneer die naar Achteren gaat: niet doen!!!

Er zijn criteria nodig bij de wijze waarop wij willen leven met de Aarde.
Kennis van de Aarde waarop wij wonen is noodzakelijk. De ontstaansgeschiedenis van het landschap dient ieder te weten, om goed met de aarde om te kunnen gaan en haar te voeden. (zonder gif en kunstmest), en het eigen leven, ontstaan uit de aarde met respect te waarderen.

Opmerkingen aanbevelingen voor de politiek in heel ons land en in Europa, ook op wereldschaal

Nodig voor goed waterbeheer: na 24 oktober binnengekomen opmerkingen.

De belangrijkste aanbevelingen die ik zou willen formuleren hebben betrekking op regelgeving: *MINDER* waar regels verlamdend werken, *MEER* waar door het ontbreken van duidelijke regelgeving misbruik door bedrijven wordt gemaakt en enorme milieuvervuiling mogelijk is.

* Als voorbeeld van *minder* regels noem ik: Natuureducatie! Om een betere omgang te krijgen met water en het in al haar facetten te doorgronden, is natuurbeleving en -educatie van groot belang. Immers het zijn onze kinderen die de grote problemen die ons te wachten staan adequaat moeten kunnen trotseren. Om meer kinderen vaker in de natuur te krijgen zou de regelgeving omtrent kinderopvang moeten worden versoepeld en zouden scholen meer vrijheid moeten krijgen om er op uit te trekken. Dat daar nauwelijks nog tijd voor is of voor vrijgemaakt wordt, is te danken aan een overmaat van regels, protocollen, toetsingseisen, bureaucratie en ander ongemak waarmee kinderopvang en scholen opgezadeld worden.

* Als voorbeeld van *meer* regels noem ik: Het bedrijfsleven. Door gebrekkige kwalificaties en normstellingen voor waar schoon water aan moet voldoen, is het bijvoorbeeld niet mogelijk te weten te komen hoeveel en welke residuen van medicijnen, pesticiden of andere chemische middelen er in drink- of zwemwater zit. Dat werd in de ochtend sessie wel duidelijk! Voordat middelen op de markt komen moeten ze niet alleen getest worden op wat deze doen in een mens, op een akker of gewas, ook nadat deze middelen mens, grond of gewas hebben verlaten, zou in kaart moeten worden gebracht wat de gevolgen ervan zijn voor het milieu. En niet alleen *in* het water is er veel mis, wat *erover* het water gaat is wellicht nog vele malen alarmerender. Door geen wettelijke bepalingen aan stookolie te verbinden, wordt in Nederland op onthutsend grote schaal stookolie vermengd met chemisch afval, van allerlei aard, uit vele landen wereldwijd. Het is een vorm van getolereerde criminaliteit!

* Als derde punt wil ik nog iets zeggen over de landbouw, het project waarbij boeren meewerken aan een verbeterde grondkwaliteit. Mest uitrijden, het werd er al bij gezegd, stinkt en geeft overlast, maar is beter dan gier rechtstreeks injecteren. Helemaal mee eens. Maar zolang er nog een luchtje aan zit zijn deze boeren nog niet goed bezig. Eerst moet de mest gecomposteerd worden, zoals in de biologisch-dynamische landbouw gedaan wordt. Deze compost stinkt in het geheel niet en is volledig en rechtstreeks opneembaar in het bodemleven. Ik kan de BD voor iedere boer van harte aanbevelen!

* Tot slot: In de Film van Evans verzucht de boer wanneer hij de samenwerking van mieren bekijkt iets in de trant van: Wat kunnen deze kleine dieren gezamenlijk een groots werk verrichte, waarom kunnen wij mensen dat dan niet? Erg actueel! Er worden studies gedaan naar hoe de communicatie verloopt van dit soort organismen en of we er wat van kunnen leren.

Als belangrijke aanbeveling uit onze middagsessie herinner ik mij:

- Water is voor Nederland van zodanig fundamenteel belang dat besluiten hierover gebaseerd dienen te zijn op onafhankelijke deskundigheid.

groet,
Dick Butijn

1) Laat de vervuiler betalen, en het geld van de privatisatie gebruiken voor investeringen in niet-vervuilende vernieuwing

2) Van uitputtend gebruik van grondstoffen naar circulair gebruik.

3) De Global Goals (milleniumdoelen) bereik je het beste samen en in cocreatie

transparantie van de samenstelling van levensmiddelen belangrijk is, met name wat betreft het gehalte van bestrijdingsmiddelen in levensmiddelen. Die gaan via onze maag het riool in en dan komen ze in het oppervlaktewater, de mest, het voer en stro en hooi. De

beste manier om die stroom te kunnen begrijpen is door de gehalten in levensmiddelen transparant te maken. Nu zijn alle originele meetdata van de NVWA afgeschermd van het publiek. Ook de zuiveringsschappen zouden kunnen publiceren wat er in hun effluent zit aan geneesmiddelen en pesticiden.

vriendelijke groeten,
Jelmer Buijs
tel 0630444379 en 0318301880

-.-.-.-.-.-

Professionele benadering nodig bewustwording, kennis toepassen e nsamenwerken.
Voor die communciatie, bewustwording en samenwerking is het nodigdat gefasciliteerd wordt

Met gevoel voor water alleen kom je niet bij oplossingen die echt bijdragen aan het oplossen van onze wereldproblemen, t.w. hier teveel water, daar droogte. Ik vond wat dat betreft het gehalte aan softe benaderingen nogal hoog. Bijv.: "water moet je personaliseren." Daar win je de (water-) oorlog niet mee. Het is mijn ervaring dat alleen met gedegen kennis, enorme overheids inspanningen, gesteund door particulier initiatief (er moet wat te halen zijn voor investeerders), veranderingen in het watergebruik en -veiligheid kunnen worden bewerkstelligd. Wat wij in NL doen is echt uniek: Ruimte voor de Rivier, Deltawerken, Deltaprogramma. Hoewel we moeten bedenken dat ook hier uitsluitend (bijna-, 1995) rampen er voor gezorgd hebben dat er politieke wil ontstond om permanent (b.v. 1 miljard euro jaarlijks voor Deltaprogramma) projecten te entameren en uit te voeren. Water- en waterveiligheid zit in ons DNA zeg maar (en we zijn een enorm rijk land, dat scheelt ook nogal). Dat is internationaal bepaald niet zo. Er moet eerst een ramp gebeuren voordat de politiek aandacht geeft aan water. Zo is dat nu eenmaal. Via wishfull thinking en bewustwording gebeurt er niet veel. Wetgeving en subsidies werken wel (b.v. Europese wetgeving WVO, door NL ge-entameerd, na de Sandoz ramp). 'Wie het water deert, die het water keert' geldt nog steeds en dit moet je dan professioneel invullen. Kijk naar ons waterschappen, de oudste democratische instituten, en uniek in de wereld (helaas). Het is niet voor niets dat onze waterschap collega's, net als RWS'ers en NL ingenieursbureau's over de hele wereld hun kennis (in NL geleerd en opgedaan) uitdragen.

Bovenstaande 'Delftse' opmerkingen staan misschien wat ver af van de gedachtes achter Leven met Water, e.d. Ik kan wel verder met u meedenken, maar wil dat alleen doen in een professionele relatie, m.a.w. als mijn inzet op een normale manier gehonoreerd wordt. Als zzp'er heb ik geen mogelijkheid om uren en reiskosten elders te declareren.

Ik kan mij goed voorstellen dat die mogelijkheid er niet in zit. Ik wens u in dat geval veel succes met dit project.

Met vriendelijke groet: Hendrik Havinga

opmerking... DE grondige fundamentele aanpak is in bovenstaande van de heer Havinga niet opgepakt. Hetbebossing en daardoor ee nbetere verdeling van water en klimaatharmonisatie op de hele aarde. Dat zeer belangrijke deel ontbreekt in het verhaal van de heer Haviinga.

Ook ontbreekt het inzicht dat dijken anders werken dan door RWS wordt beschreven en aanvaart. Maanstanden, bodemsamenstellingen, het werkt aallemaal mee in het complexe verhaal van water en aarde. Daar meot veel meer onafhankelijk onderzoek naar worden gedaan in ee nnstituut voor ieder toegankelijke, vooral politici meoten bijgeschoold worden Zie brief aan provincies

Een heel belangrijke aanbeveling is het herebossen van de stoomgebieden

Er zijn vele rampen die het gevolg zijn van de ontbossing die al eeuwen geleden is begonnen.

Er moet een uitgebreide studie komen over de gevolgen van ontbossing.

Hieronder de bijdrage van Arjen Hoekstra

Aanbevelingen (wat mij betreft):

1. consumenten moeten transparantie krijgen over de waterduurzaamheid van onze producten, concreet: wat is het watergebruik in de keten van een product, hoe duurzaam is dat watergebruik, en hoeveel minder zou kunnen met zuinigere en schonere productieprocessen en -technieken.
2. de overheid zou bedrijven moeten verplichten openheid te geven mbt hun directe en indirecte watergebruik en watervervuiling, en plannen te overleggen met concrete reductiedoelstellingen voor hun watervoetafdruk, afhankelijk van lokale waterschaarste en lokale waterbesparingsmogelijkheden.
3. van investeerders mogen we verlangen dat ze niet investeren in bedrijven en projecten die niet waterduurzaam zijn, dwz die de watervoetafdruk vergroten in gebieden waar de watervoetafdruk de lokale waterbeschikbaarheid reeds overschrijdt; investeerders moeten daar heldere procedures over opnemen in investeringsbeslissingen en daar open over zijn.

Hopelijk kan je hier wat mee.

We hebben deze twee studies die laten zien hoe belabberd het er nog voorstaat bij Nederlandse bedrijven en investeerders:

<http://ayhoekstra.nl/pubs/Linneman-et-al-2015.pdf>

<http://ayhoekstra.nl/pubs/Hogeboom-et-al-2018b.pdf>

Groet,
Arjen

Organisatie en verzamelaar:

Stichting Leven met de Aarde
Verbond voor Duurzame Ontwikkeling

april 2019